

's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, bruikleen van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen XVI. Materiaal: perkament, 163 folia (DNB f38r-f163r), 276x207 mm. Mise-en-page: 2 kolommen/39-40 r. Schrift: littera textualis. Illustraties. Datering: c. 1375 (bijv. MNW 10, 924.2), anderen c. 1350. Herkomst: onzeker, Vlaanderen? Zuidnederlands (MNW 10, 924.2; hier ook de opmerking, dat het onwaarschijnlijk is, dat dit handschrift een copie zou zijn van V) Sigle: A. Op voorkant van de boekband, in blinde druk, de tekst: 'Ghedenkt den / Doot des heeren'. Autopsie: 22 augustus 1996.

001	A	Aristotiles die seghet	f121rb
002	A	Dat gheen <i>serpent</i> te hebbene <i>pleghet</i>	
003	A	Heden. ne <i>waer</i> dat sijn saet	
004	A	Nader visschen maniere gaet	
005	A	Hare tonghe swart lanc <i>ende</i> gespleten	
006	A	Hem leghet <i>therte</i> wil hi weten	
007	A	Recht na den hase inder maniere	
008	A	Ghescepen als es ene niere	
009	A	Grote serpente hebben alle	
010	A	Vp die leure die ghalle	
011	A	Den clenen dats haer plegen	f121va
012	A	Es soe vp enen darem geleghen	
013	A	Oec <i>wort</i> weder siende tserpent	
014	A	Ist datment maket blent	
015	A	Eist dat men <i>hem</i> den staert af slaet	
016	A	Hi wast hem als die tijt vort gaet	
017	A	.XXX. rebben heuet tserpent	
018	A	<i>Ende</i> daer si noten dits bekent	
019	A	So vaste cleuen si te samen	
020	A	Alst een ware <i>daer</i> .ii. houede vut <i>camen</i>	
021	A	Vleesch ende gars eten si ghemeene	
022	A	Luttel drinken si ende cleene	
023	A	Vijn hebsi lief ende daer mede	
024	A	Vaetmense te menigher stede	
025	A	Sine pissen groot no clene	
026	A	Want sine hebben blase ne gheene	
027	A	Oec smelten si vtermatene clene	
028	A	Na dat si groot sijn al ghemeene	
029	A	Plinius die maect ons cont	
030	A	Als dat serpent enen man wont	
031	A	Dat daerde selue wreict den man	
032	A	Want in hare het niet geduren can	
033	A	<i>Ende</i> moet steruen daer na saen	
034	A	Elc serpent ne mach <i>verslaen</i>	
035	A	Altoes waer enen man te samen	
036	A	Sonder salmandra bi namen	
037	A	Plinius spreict dat vander <i>gallen</i>	
038	A	Dat venijn comt van hem allen	
039	A	Tes winter tijts crupen si gemeene	
040	A	In aerden in bomen ende in steene	
041	A	Metten lentine comen si vort	

042 A In hierlant alsment ouer *waerheit* hort
043 A Ne mach altoes gheen serpent sijn
044 A No niet dat draghen mach venijn
045 A Ia yersche aerde vintmen hier
046 A Werpense vp een gheuenijnt dier
047 A Weder dat es clene so groot
048 A Het bliuet up die stede doot
049 A Dies leset men dat wilen gesciede
050 A Tusschen dinghelsche Entie scotsche liede¹ f121vb
051 A Ene warringhe om .i. heilant
052 A Die hiersche eesscheden te hant
053 A Datmen serpente in dat lant brochte
054 A Waerd dat sulc dier *daer* leuen mochte
055 A So soude dat lant *der* scotten wesen
056 A *Ende* storuen si het bleue *hem* bi *desen*
057 A Men deet entie worme storuen
058 A Dus hebben die hiersche tlant verworuen.²
059 A Isidorus seghet diet weet
060 A *Ende* iacob dat serpente sijn heet
061 A Bedi hebsi cleene ghewout
062 A Nachts *ende* als die tijt es cout
063 A Ouer *waer* spreict men dat tserpent vliet
064 A Daert den mensche naket siet
065 A Ambrosis seit ouer *waerheit* nv
066 A Dat des menschen nuchtren spu
067 A Die serpente steruen doet
068 A Dus draghet elc des *anders* doot
069 A Siet dat serpent *hem* indie noot
070 A
071 A Alt lijf werpt het vorden slach
072 A Vp dat thouet ondraghen mach
073 A Es hem thouet gesont bleuen
074 A So behout het wel sijn leuen
075 A Als het wille int water sijn
076 A Spuwet vte sijn venijn
077 A Alst vte comt so neemt het weder
078 A Sijn venijn daert leide weder
079 A Verliest het sijn venijn oec mede
080 A Het doot hem seluen vp die stede
081 A Langhe mach leuen dat serpent
082 A Want alst hem *verhoudert* kent
083 A Vastet *ende* wort magher dan
084 A So rumet sijn vel dat heuet an
085 A Dan crupet dor een nauwe gat
086 A *Daer* het of mach stropen dat
087 A *Ende* verniewet sine ioghet
088 A Hier toe helpt hem des venekels *doghet* f122ra
089 A *Ende* als hem die siene gaet vte
090 A *Vernuwet* doghen andie rute
091 A Goede roke es hem quaet

092 A Want soe serpente *verslaet*
093 A Hier ent die tale int ghemeene
094 A Hort van elken vort allene
095 A Teerst in .a. *daerna* in .b.
096 A Na die ordine vanden a. b. c.
097 A Aspīs es een serpent gedaen
098 A Ghelu blaeu heb ic *verstaen*
099 A Dient bijt es metter doot gemeene
100 A Maer met bendicheit niet clene
101 A Beleesment so ende begaet
102 A Dat sijn venijn niet ne scaet
103 A Ende ment mach vangen met gemake
104 A Dats om wonderlike sake
105 A Want men hem vten houede doet
106 A Enen steen dier ende goet
107 A Mare nu es ene nature in desen
108 A Dat sere scalc es int belesen
109 A Want alst den touerare *verstaet*
110 A Diet met sulken arte vaet
111 A So steket in teen ore den staert
112 A Ende *werpet* tander neder waert
113 A Ieghen daerde ende stop sijn horen³
114 A Also dat niet en mach oren
115 A Solinus bescreuen heuet
116 A Dat elc met sinen ghenote leuet
117 A Want als men slaet dat een te doot
118 A Tander heuet den rouwe so groot
119 A Dat het na volcht den mordenare
120 A Hine stonde *nemmer* in sulker scare f122rb
121 A En salne willen anevaerden
122 A Datne laet dor vrese gheene van *swaerden*
123 A *Men* cant hem oec ontnemen niet
124 A Hine si benreet of hine ontfliet
125 A En sal hem *hemmer* nemen tleuen
126 A Van enen aspīs es bescreuen
127 A Dat in egipten wilen een man
128 A Een vor sine tafle voeden began
129 A So dat niemen dede onsochte
130 A Ten lesten dat twee ionge brochte
131 A *Ende* een sijn ionc dat dode ghinder
132 A Een van ghoens gods mans kinder
133 A Als die moeder om tetene *quam*
134 A Ende soe die mesdaet *vernam*
135 A Scoerde soere *omme* har kint ontwee
136 A *Ende* soene cam weder *nemmermee*
137 A Na maniere van euerswine
138 A Raghen vte die tande sine
139 A Ausibena als wijt horen
140 A Dat heuet staende .i. houet voren
141 A Ende een ander inden staert

142 A Nv lopet hare nu dare waert
143 A Windende na paeldinxs wise
144 A Bede die houede nutten spise
145 A Bede strijdsi ende vechten
146 A Plinius horic berechten
147 A Dat het hem eerst na winter *toghet*
148 A Want het coude best gedoghet
149 A Vorden kockuut comt *het dats waer*
150 A Sine oghen sijn als dat vier claer f122va
151 A Inne vanter nemmee in .a.
152 A Nv hort vander .b. hier na
153 A Basiliscus in latijn
154 A dats⁴ in dietsche een kueninxkijn
155 A Hets coninc bouen allen venine
156 A Dese aerdsche plaghe *pleghet* te sine
157 A Alf voets lanc ghespekelt wit
158 A Vp sijn houet heuet dit
159 A Spekelkine inder ghebare
160 A Als oft ene crone ware
161 A Alle serpente sijn vor hem doot
162 A Want hetse metten ademe doot
163 A Met vp siene doot den man
164 A Wien so *andren* eerst gesien can
165 A Hi bliuet doot so hoe datsi
166 A Dus scriuet ons iacob van vitri
167 A Plinius doet oec te verstaen
168 A Niet allene ne maghet *verslaen*
169 A Den mensche mare al dat leuet
170 A Ia tlant daert sine wone in *heuet*
171 A Dat venijnt oec vut *ende vut*
172 A Het *verderuet* bome ende cruut
173 A *Ende* al dat wast groot ende clene
174 A Het scuert met *sinen* ademe stene
175 A Ende venijnt die lucht oec mede
176 A Vliegghet een voghel *daer* ter stede
177 A Hine mach niet min *verdinghen*
178 A Dan hem die vederen besingen
179 A Sijn wispelen alle serpente *ontsien*
180 A Ende *daer* sijt vernemen si vlien
181 A Allene die wesele die *verwinnet*
182 A Want als men indat lant bekinnet f122vb
183 A In wat hole datsi wonen
184 A Comen die liede metten ghonen
185 A Met ruten al *omme* behangen
186 A *Ende* laetse inden hole gangen
187 A *Daer* bijthise doot ter stede
188 A Ende danne moet hi *steruen* mede
189 A Al nochtan al es hi doot
190 A Hem bliuet macht nochtan so *groot*
191 A *Waer* so men bestrijct ene masiere

192 A Met puluere van siere maniere
193 A Niet gheuenijns en comter inne
194 A Noch selues spinter an die spinne
195 A In grieken als wi horen spreken
196 A Es een monster *daer*mede bestreken
197 A Men seghet en es gheen huus mede
198 A Esser een stic van sinen lede
199 A Die serpente en vlien dane
200 A Men doet mede te *verstane*
201 A Datmen met sinen puluer bestrijct
202 A Seluer ende het goud dan blijct
203 A Vliegghende vintmense some mede
204 A Dien god niet laet vte hare stede
205 A Verre varen om dese saken
206 A Datsijt alle niet woeste en maken
207 A Van andren basilise ic wane
208 A Vintmen inden boec van den hane
209 A Diet weten wille lese hir voren
210 A *Daer* mach hi die maniere horen
211 A Boa dat es een serpent
212 A In calabren eist bekent
213 A Also als solinus seghet f123ra
214 A Dat harde groot te wassen *pleghet*
215 A Dalre eerste dat es sijn doen
216 A Dat het sughet buffele *ende* coen
217 A Ende *wort* van hare melc so vet
218 A Dat het wasset vele te bet
219 A *Ende* wort so vtermaten groot
220 A Dat niemen dar bestaen ter noot
221 A So dat het *verwoest* die lande
222 A Van creaturen menichrande
223 A Van enen serpente gewassen dus
224 A Scriuet ons jeronimus
225 A Dat die goede sente hilarion
226 A Dede enen hoop houds vp *clemmen* doen
227 A Bi gods macht sonder *ander* maniere
228 A Ende *verbarrentse* met viere
229 A Om dats hem die liede baden
230 A Diere mede waren *verladen*
231 A Plinius scriuet al bloot
232 A Datmen dit vint also groot
233 A *Ende* helighe geesten scriuent mede
234 A Dat si *verswelgen* in sommige stede
235 A Enen hert of ene coe
236 A Met enen swelghene daer toe
237 A Dusteen serpent wast als ic gome
238 A Dat wilen regulus van rome
239 A In affrike slouch te doot
240 A Dat was so vtermaten groot
241 A Dat .C. voete *ende* .xx. mede

242 A Lanc was scriuet die *waerhede*
 243 A Men brochte te romen *sijn vel*
 244 A Ende sine rebben also wel
 245 A Tesiene dor wonderlichede
 246 A Ghelijc als men winnet ene stede
 247 A Moeste men dat dier bestaen
 248 A Eer datment mochte *verslaen*
 249 A Berus dat es een serpent f123rb
 250 A Experimentator die bekent
 251 A Dat het met wispelne die lampreide
 252 A Vten watre loct up der heide
 253 A Ende het danne met *haer* noot
 254 A Ende dit es wonder alte groot
 255 A Ende dicken ist also gedaen
 256 A Eer die lampreide conde ontgaen
 257 A Datsi wort gheuaen vp tlant
 258 A Om dese redene so ist becant
 259 A Seghet dit waer *ende* solijn
 260 A Dat die lampreide draghet venijn
 261 A Nemmeer wetic namen .in b.
 262 A Hort serpente namen in .C.
 263 A Cornute dat *sijn* serpente
 264 A Seghet solinus in oriente
 265 A Om datsi horne draghen
 266 A *Daer* si mede steken ende iaghe⁵
 267 A Nochtan hebsi *ander* venijn
 268 A *Daer* liede of steruen of *daer* moet *sijn*
 269 A Triacle toe sal hi ghenesen
 270 A Van hem esset datwi lesen
 271 A Dat god desen liet *verbiten*
 272 A In egipten dien heremiten
 273 A Camaleon als ysidorus seghet
 274 A Es een serpent dat te leuene *pleghet*
 275 A Bider lucht al sonder eten f123va
 276 A Ghescepen es het als wijt *weten*
 277 A Na die lacerte met voeten .iiij.
 278 A Scarp gheclawet *ende* quadertiere
 279 A Lanc ghestart crom *ende* smal
 280 A Bulrigghende na den kemel al
 281 A Nemmermee ne luket ogen
 282 A *Sijn* vel dat mach vele dogen
 283 A *Sijn* buuc ne heuet altoes niet in
 284 A Traech als die slecke meer no min
 285 A Bloets heuet hi *vermaten* clene
 286 A Sonder indie herte allene
 287 A Dies est bloet in *sinen* moet
 288 A Want die coenheit leghet int bloet
 289 A Sine varwe cant verkeren
 290 A Als ons wise meesters leren
 291 A Dat het al sulke varwe ontfaet

292 A Alst gedaen es daert bi gaet
 293 A Het leert hem den rauen sliten
 294 A Mare sal hi iet van hem onbiten
 295 A Hi moet steruen omme dat
 296 A Hine hebbe een lauer blat
 297 A Wintertijt woent het in daerde
 298 A Ten lentine gaet sire vaerde
 299 A In asia als wi lesen
 300 A Vintmen vele diere van desen
 301 A Cerastes als solinus seghet
 302 A Es een serpent dat te hebben pleghet
 303 A Achte horne als die weder
 304 A Het dect hem inden sande neder
 305 A Sonder sine horne allene
 306 A So comen vogle groot ende cleene f123vb
 307 A Ende wanen daer vp rusten gaen
 308 A So wortsij verbeten saen
 309 A Het cruupt na lampreiden maniere
 310 A Die horne hir of die sijn diere
 311 A Men maecter of te messen echte
 312 A Die comen ter tafle vor al gerechte
 313 A Ende brinctmen enich venijn daer naer
 314 A So wort die hecht sweetende daer
 315 A Celidrus dats een serpent
 316 A Isidorus seghet diet bekent
 317 A Dat sijn venijn es so quaet
 318 A Dat het tlant daert ouer gaet
 319 A Roken doet inder maniere
 320 A Als of het ware van viere
 321 A Int water leuet ende vp tlant
 322 A Hier comt van .d. na al te hant
 323 A Dypsas spreict iacob van vitri
 324 A Ende solinus die meester vri
 325 A Es so duer clene serpent
 326 A Datment cume met siene kent
 327 A Alsmen tart men cant gesien
 328 A Ende een wort ghevenijnt mettien
 329 A Solinus die seghet al bloot
 330 A Dien bijt hi blijft van derste doot
 331 A Experimentator die scriuet
 332 A Van hem die hir of doot bliuet
 333 A Datmen niene can ghescouwen⁶
 334 A In sijn anschijn teken van rouwen f124ra
 335 A Draco seghet iacob ende austijn
 336 A Dat onder alle diere die sijn
 337 A Dalre meeste es dies ghelouet
 338 A Enen cam heuet hi vp sijn houet
 339 A Na sire grote es cleene sijn mont
 340 A Venijn nut hi talre stont
 341 A Wien so dat hi metten staerte bint

342 A Hies doot ne twiuels niet een twint
343 A Ia dolifant en machs ontgaen
344 A Mach hine binden staerte beuaen
345 A In steenrootsen in duwieren
346 A Es sijn wesen na sire manieren
347 A Want sine nature es dor heet
348 A Ende oec in dat lant *daer* menne weet
349 A Es grote hitte vander sonnen
350 A Want wine selden geweten connen
351 A Den rechten drake dat market wel
352 A Dan omtrent dien tor babel
353 A Dat woeste babilonie heet
354 A *Daer* sijn si so groot alsment weet
355 A Meere dan .xx. cubitus
356 A Haer roepen wi lesen dus
357 A Vervaert die liede die dat horen
358 A Hare vp sien doet de liede *verdoren*
359 A So dat suelc heuet die vrese so *groot*
360 A Dat hi van vp siene bliuet doot
361 A Alsi houd sijn wilmen weten
362 A Leuen si langhe sonder eten
363 A Augustijn seghet sonder lieghen
364 A Datsi somwile indie lucht vliegghen f124rb
365 A *Ende* hare vloghen sijn een deel fel
366 A Alsmen an vledermusen siet wel
367 A *Ende daer* hi ene maect sine vlucht
368 A Onreint hi altemale die lucht
369 A In sijn houet draghet hi ouer een
370 A Draguncia den dieren steen
371 A Mare hine es altoes *niewer* toe goet
372 A Ensi of men hem leuende vut doet
373 A Sine tonghe ende sine galle
374 A In wine ghesoden met alle
375 A *Ende daer*mede bestreken dan
376 A Sine lede ist wijf ist man
377 A Dien die dieuele in cubi
378 A Quellen si makense vri
379 A Aldus mach hi *gevangen* wesen
380 A Talre eersten moet menne *belesen*
381 A Dat hi niet ne si van felre voere
382 A So slaetmen vor hem die tamboere
383 A Dan waent hi horen den donre slach
384 A Want ne gheen eer steruen mach
385 A Van donre *ende* van blexme mede
386 A Dus *veruaert* men *daer* ter stede
387 A So bint hem dan *daer* vp een man
388 A *Ende* doet hem heine draghen dan
389 A *Daer* hi wille in verren lande
390 A *Maer* daer af comt hem *dicken* scande
391 A Want gheraecsi ter wider zee

392 A *Ende* hi danne mach vliegen mee
393 A So est met hem gerekent saen
394 A Oec canmense anders sins wel vaen
395 A Men neme een calf *ende* doet hem wale
396 A Sine darmen vut altemale
397 A *Ende* doet niebarrens kalxs dan vul
398 A So comt die grote beeste dul
399 A Al daert staet onderset met staken
400 A *Ende* slindet gheheel binden kaken
401 A Als tkalf in sinen buuc legghet
402 A *Verhit* ghont calc als het *pleghet*
403 A *Ende* dan wort drinkende die drake f124va
404 A *Ende* tkelc verhit bi sulker sake
405 A So dat hi binnen so ontsteect
406 A Dat hem therte binnen breict
407 A Draconcopes es een serpent
408 A Als adelinus wel bekent
409 A Starc *ende* groot *ende* sonder waen
410 A In tanschijn als die *maghet* gedaen
411 A Maer neder waert gelijc den drake
412 A Wi wanen dies in ware sake
413 A Dat tserpent was aldus gedaen
414 A *Daer* die dieuel mede hadde bestaen
415 A Onser eerster moeder yeuen
416 A Als wi lesen noch in brieuwen
417 A Want beda seghet sonder waen
418 A Dat dat serpent was gedaen
419 A Int anschijn gelijc *der* maghet
420 A *Ende* hadde die vrouwe also belaghet
421 A Dat soe niet dan tanschijn ne sach
422 A Want tander lijf bedect lach
423 A Met loueren *ende* met risen mede
424 A *Ende* die viant sprac *daer* ter stede
425 A Vten serpente *ende* looch
426 A Also dat hise bedrooch
427 A Noch heb wi alle *daerof* wee
428 A Hie gaet vte .d. *ende* volghet .E.
429 A Emorois seghet solijn⁷
430 A Es een serpent *ende* sijn venijn f124vb
431 A Heuet sulke cracht so wien dat slaet
432 A Dat hem al sijn bloet ontgaet
433 A So dats hem niet een twint ne bliuuet
434 A *Ende* dan es saen die mensche ontliuet
435 A Want *daer* nes gheen stenen *nemmermee*
436 A In vinde namen *nemmee* in E.
437 A Iaculum seghet solijn
438 A Es een cleine serpentkijn
439 A *Ende* vlieghet als of een quareel *quame*
440 A *Ende* *daer* of heuet die name
441 A Dese luusschen in die bomen

442 A Ende marken *ende* gomen
443 A Wien datsi *veninen* mogen
444 A *Ende* comen onuorsien geulogen
445 A Ipnale dats een serpent
446 A Solinus *seghet* ons diet bekennt
447 A Dat es van *aspis* geslachte
448 A Dit serpent doet steruen sachte
449 A Wien so het bijt *daers* gheen ontgaen
450 A Hine moet in slape vallen saen
451 A Noch roepen steken no trecken
452 A *Men* machene *nemmermee* gewecken
453 A Dat hi ontwake *daerna*
454 A Dustanich hadde cleopatra
455 A Tien tijden dat augustus *verwan*
456 A Anthonise haren man f125ra
457 A Die hem doodde met venine
458 A Want hi *verwonnen* was entie sine
459 A Sie leidene in enen graue diere
460 A *Ende* nam serpente vandeser maniere
461 A *Ende* settetse hare borsten an
462 A *Ende* ghinc liggen bi haren man
463 A *Ende* namen slapende haer leuen
464 A Dus heuet die roemsche istorie bescreuen
465 A Idrus *seghet* isidorus
466 A Es in egipten in nilus
467 A *Ende* heuet scarpe dorne vele
468 A Het gaet in cocodrillus kele
469 A *Daer* hi leghet ende slaept
470 A *Ende* metter kele wide gaept
471 A Maer eerst heuet hem beslegen
472 A Met moderen dat es sijn pleghen
473 A Om dat sochte wesen sal
474 A Die grote viant slindet al
475 A *Ende* als dan in die daerme leghet
476 A So toghet den aert dies het *pleghet*
477 A *Ende* steect hem die darne dure
478 A So steruet dander in corter vre
479 A *Ende* het cruupt vte danne beneden
480 A Die lieden swellen in allen leden
481 A Die het ontrent met venine
482 A Coe mes es daer of medicine
483 A Sijn leuer es goet als wijt weten
484 A Ieghen der serpente beten
485 A Idros wandert inden broec f125rb
486 A Seit ons kirammidarium boec
487 A *Ende* es een serpent als men *seghet*
488 A Dat bouen watre te rechtene *pleghet*
489 A Enen steen so draghet binnen
490 A *Daer* ment omme vlaet wilmen winnen
491 A Iof so beroect dat het spuwet

492 A Met worden ment oec so beduwet
493 A Ende metter name mede van gode
494 A Dat hetten spuwet al doet het node
495 A Broeder aelbrecht spreict ouer een
496 A Dat hi selue proeude den steen
497 A Als hi seghet an een wijf
498 A Die vulwaters hadde tlijf
499 A Hi gordene an haren lichame
500 A *Daer* si hadde die mescame
501 A Ende drie vinghere alle daghe
502 A Sanc hare lichame sonder saghe
503 A Onthier ende twater was gedaelt
504 A Ende haren lichame ghenouch gesmaelt
505 A Ieghen reume *ende* ieghen quade oghen
506 A Can hi sine cracht wel toghen
507 A Ende dits te ghelouene wel
508 A .I. gaet vte ende hier comt .L.
509 A Lacerta es een cleine serpent
510 A Datmen in vele landen kent
511 A Vieruoete heuet als wi weten
512 A Ende sine tonghe ontwee gespleten
513 A Sijn venijn es niet so swaer
514 A Als menich worems weit ouerwaer
515 A Clene ioncsine si draghen
516 A Somen boeken hortmen ghewaghen
517 A Datse die moeder alle *verslaet*
518 A Tote enen dat haer ontgaet
519 A Dat wreict vp vader *ende* vp moeder
520 A *Daerna* suster ende broeder
521 A In India vindmense horic gewagen
522 A Die .xxiiij. voete draghen
523 A Van ghedanen scone *ende* claer
524 A Hort vort van .N. hier naer
525 A Natrix dat es een serpent
526 A Alst lucas ende ysidorus kent
527 A Datmet venine maect onreine
528 A Putte beken ende fonteine
529 A Daert in luulschet ende legghet
530 A Des anders gheen serpent ne *pleghet*
531 A Nadera dats een serpent
532 A Datmen in duutschen lande bekennt
533 A Men vintse bede clene ende groot
534 A Sijn venijn dat es die doot
535 A *Men* heuettre triakle ieghen
536 A Scone vel si te hebbene plegen
537 A Hare blasen es snel van moghentheden
538 A Men neme een roede varsch gesneden
539 A Ende leret din adre blasen der an
540 A Soe sal vul bladeren risen dan
541 A Neemt oec een swaert scone *ende* claer

f125va

542 A Ende laetse daer vp blasen daer
543 A Dat zwaert onferwet alte gadere
544 A Dit es de macht vander nadre f125vb
545 A Wort een man inden voet gebeten
546 A Tfenijn loept vp waert als wijt weten
547 A Ende omtrent des menschen lede
548 A Ende comtet ter herten mede
549 A So vallet die mensche neder doot
550 A Dat doet sine hitte groot
551 A Die hir of ghebeten wart
552 A Men hanghe hem thouet neder waert
553 A So moet tfenijn inden voet bliuen
554 A Want sine nature wil cliuen
555 A Ende men sal die bete vut sniden
556 A So gheneest men in corten tijden
557 A Die seker gaen wille ende wesen
558 A In steden daer men ontsiet van desen
559 A Wriue sine blote lede
560 A Met alsene ende met rute mede
561 A So sulne dese wormen vlien
562 A Nv suldi namen in .P. besien
563 A Pister spreict iacob van vitri
564 A Ende solinus die meester vri
565 A Es een serpent dat talre stonde
566 A Gapende gaet metten monde
567 A Ende vter kele gaet hem rooc
568 A So wie dat dit wonder bijt⁸ oec
569 A Die swellet ende drent inder gebare
570 A Als of hi vul waters ware
571 A Ende moet also bliuen doot
572 A Hine hebbe triakle ter noot
573 A Pareas als ons doen verstaen f126ra
574 A Isidorus ende lucaen
575 A Es een serpent dat sine vaert
576 A Ende sinen ghanc heuet achterwaert
577 A Dat es die nature sijn
578 A Vreselic seere es sijn venijn
579 A Van .p. ne vindic nemmee wort
580 A Hier comt in .R. een serpent vort
581 A Rucela dat es een serpent
582 A Datmen vint in orient
583 A Aristoteles te wetene doet
584 A Dat nuttelic es ende sere goet
585 A Want hi doet ons dat verstaen
586 A Dat apotecarise vaen
587 A Ende houdent in hare apoteken
588 A Met crude die si daer toe reken
589 A Maken si van hem specie diere
590 A Nuttelic van menigher maniere
591 A Nemmeer sone vindic des

592 A Hort vort serpente in .S.
593 A Salamandra es ene maniere
594 A Van serpentes die inden viere
595 A Leuet daer het inne gaet
596 A Ia dat oec tfier mede *verslaet*
597 A Plinius iacob ende adelijc
598 A *Aristoteles* ende solijn f126rb
599 A Seggen ende doen *verstaen*
600 A Dat ya die lacerte es gedaen
601 A Isidorus spreict sine maniere
602 A Gaet vor alle gheuenijnde diere
603 A Plinius spreict men siets niet
604 A Sonder alst sere te reine pliet
605 A Sijn spu dats vtermaten quaet
606 A Ist dattre een mensche in gaet
607 A Hem ontuallet al sijn haer
608 A Vp bome clemmet *ende* daer
609 A Veninet dapple so wiere of bijt
610 A Dat hi steruet in corter tijt
611 A Vallet int water hi es *emmer* doot
612 A Diere af nut clene af groot
613 A Men vint erande maniere
614 A Van saelmandren die leuen in viere
615 A *Ende* hebben wulle ofte haer
616 A *Daer* men of seghet ouer waer
617 A Gordel ende cleder maect
618 A Die *nemmermee* gheen brant genaect
619 A *Men* seghet vanden paues alexandre
620 A Dat hi van ere salamandre
621 A Hadde een cleet alst lelic was
622 A Warpment int vier *ende* alsic las
623 A So caemt vte scone ende claer
624 A Broeder aelbrecht seghet ouer *waer*
625 A Dat hi *daer* of een gordel sach
626 A *Ende* dat vor hem int vier lach
627 A Alst gloeide so dedement vut
628 A Onghescaedt haer *ende* huut
629 A Solinus die seghet *daertoe*
630 A Salamandre ne heuet ye no suwe
631 A Alle draghen si als wi kennen
632 A *Ende* hebben eyere gelijc hennen
633 A Stellio sciuet Isidorus
634 A Es bedi gheheten dus f126va
635 A Hets van hude ende van hare
636 A Ghelijc alst ghesterret ware
637 A So waer dat scorpioen dat siet
638 A Hets veruaert ende het vliet
639 A Sijn venijn es van fellen doene
640 A *Maer* dat vleesch vanden scorpioene
641 A Ghewreuen ende daer up ghebonden

642 A Gheneset in corten stonden
643 A Stellio ghedronken in wine
644 A Ende ghedweghen *daer*mede anschine
645 A Doet die lelike sproeten afgaen
646 A Als ons *meesters* doen verstaen
647 A Scaura draghet oec venijn
648 A Iacob seghet ende solijn
649 A Alst out es dat het wort blent
650 A Ende alst sine faute kent
651 A Soect enen wech *daer* een gat staet
652 A Dat tenesten ene gaet
653 A *Daer* staet voren *ende* siet
654 A Als die sonne risens pliet
655 A Ende *verniewet* eer iet lanc
656 A Sijn sien ander sonnen op ganc
657 A Mensche al bestu worden blent
658 A Keerdijn herte in orient
659 A *Daer* die vraie sonne risent
660 A Al bestu leec du *worts* gewiset
661 A Du sout van hem ontfaen dijn lecht
662 A Die niemene ne doet onrecht
663 A Situla draghet venijn⁹
664 A Als ons iacob ende solijn f126vb
665 A Een serpentist bore groot
666 A Wien stect hi bliuet van dorste doot
667 A Hets tragher dan *men* vint iet el
668 A Mare het heuet so scone .i. vel
669 A Dat het die liede doet stille staen
670 A Diet sien so scone sonder waen
671 A Dus houdt staende met sire gedane
672 A Diet niet *veruolgen* mach met gane
673 A So heet ist dat het te wintre wel
674 A Alst somer ware of doet sijn vel
675 A Wien soet steect hine cant *verwinnen*
676 A Hine *verderuet* van droochten binnen
677 A Syrene sijn serpente mede
678 A Van vtermaten scoenre snelhede
679 A *Experimentator* die onbint
680 A Datmense in arabia vint
681 A Ende sijn snelre danne *paerde*
682 A Some vliegghen si hare vaerde
683 A Haer venijn heuet macht so groot
684 A Dat eer mens gheuoelt es *men* doot
685 A Scorpio dats een serpent
686 A Solinus scriuet diet bekent
687 A Dat het in tanscijn sonder waen f127ra
688 A Soetelike seere es ghedaen
689 A Ende heuet *enen* cnopten staert
690 A Die seere scarp es achterwaert
691 A Die es ghevenijnt talre stont¹⁰

692 A Ende cromtene alster mede wont
693 A Ende tallen tiden poghet ende pijnt
694 A Hoe het den mensche gheuenijnt
695 A Wien meent het dit scorpioen
696 A Dan dien orscale dien sijn doen
697 A Also gheset heuet dat hi poghet
698 A Hoe hi dat scoenste buten toghet
699 A Met sprekene met sconen gelate
700 A Maer als een gaet danne sire strate
701 A Steect hi die tonge vut na den man
702 A Ende visiert hoe hi best can
703 A Bede scennesse ende scade
704 A Met sinen gheuenijnden rade
705 A Die gheuenijnt es met scorpioens slage
706 A Leuet tote anden dorden daghe
707 A Psilli sijn erande liede
708 A Die om ghewin ende om miede
709 A Venijn sughen vten wonden
710 A Dese brochten in allen stonden
711 A In ytalen van beiach
712 A Menich dier daer venijn in lach
713 A Doe brochten si scorpioene int lant
714 A Maer si storuen alte hant
715 A Doch heuet men scorpioene gesien
716 A Die niemen te scadene plien
717 A De mensche die van scorpioene
718 A Ghequetst es in enighen doene
719 A Sijn asschen drinke dan in wine
720 A Hi gheneset vanden venine
721 A Scorpio aerde thetene pleghet
722 A Als ons experimentator seghet
723 A Ist datment in olien versmort
724 A Bringt ment dan ter sonnen vort
725 A Ende mer vp ghiet aisijn dan f127rb
726 A Het gheneset ende leeft vort an
727 A Van .S. ne vindic nemmee
728 A Nv hort vort namen in .T.
729 A Tortuca es der tortuwen name
730 A Een lelic dier ende onbecame
731 A Ende es onder serpente ghetelt
732 A Om dat soe cruupt achter velt
733 A Ende leghet tusschen .ii. starken scilde
734 A Die hare gaf nature milde
735 A Diemen qualike mach dor slaen
736 A Haer houet es na die padde gedaen
737 A Ghestaert es soe na dat scorpioen
738 A Eyer leghet si als hennen doen
739 A Ende die niet ghesont sijn
740 A Leuende es soe sonder venijn
741 A Maer doet als ambrosis seghet

742 A Die thart *daer* haer lendine *leghet*
743 A Iof hare wort ghepijnt¹¹
744 A Want hi bliuet gheuenijnt
745 A Tarans dat es een serpent
746 A Alst ons plinius bekent
747 A Van gheslachte van scordioene
748 A Ende vlieghe na sinen doene
749 A Want dien het steict¹² hi es *emmer* doot
750 A Hine hebbe triakle ter noot
751 A Ende *daertoe* ander medicine f127va
752 A In ytalet pleghet te sine
753 A *Maer* sonder venijn sijn si bekent
754 A Die quade sijn in orient
755 A Die moghen leuen sonder saghe
756 A Sonder eten .xx. daghe
757 A Men sal doot slaen dat tarant
758 A Ende latent in olie roten thant
759 A Die olie die es medicine
760 A Vray ende goed van dien venine
761 A Tysus dat serpen horic lien
762 A Es omtrent padine in lumbardien
763 A .VI. voete. of .vii. lanc ghemeene
764 A Achter groef ende voren clene
765 A Scarp es sijn staert cleene ende niet cranc
766 A Omtrent ere palmen lanc
767 A Ghelijc den paeldinc crupet wel
768 A Ende hets vtermaten snel
769 A Verre spronghe so cant gheuen
770 A Ende altoe heuet thouet up geheuen
771 A En doet anders niemen quaet
772 A Ensi datment swarlike bestaet
773 A Vp den ric heuet .iii. rode streke
774 A Die met onnutscepe sijn ontsteken
775 A Die doen roten dat vleesch vandesen
776 A Ende nuttent als wijt lesen
777 A Bede in dranke ende in haten
778 A Want hets her goet toe vtermaten
779 A Tyrus spreic iacob van vitri¹³
780 A Ende liber rerum oec daer bi f127vb
781 A Es een serpent heet also
782 A Omtrent tlant van iericho
783 A Ende oec omtrent die iordane
784 A Gherne pleghet te bestane
785 A Vogle ende oec haer eyer mede
786 A Want die *vertheret* telker stede
787 A Dit vleesch hier of es datmen *bringhet*
788 A Ende met andren specien *gheminghet*
789 A *Daer* men triacle of maect
790 A Dit doet dat al venijn slaect
791 A Sulke segghen dat dit dier

792 A Fel was ende seere onghehier
793 A Allen lieden *ende* pijnlic sere
794 A Vor die passie van onsen here
795 A So datmen een dat felleste vinc
796 A Doe *ihesus* anden cruce hinc
797 A *Ende* Inghent hem ter siden
798 A Vort waert meer in allen tiden
799 A Metter cracht van *ihesus* bloede
800 A Quam ons ghont venijn te goede
801 A Triacle seghet men medicine
802 A Ieghen alrehande venine
803 A Sonder ieghen tyrus venijn
804 A Dat tyricon heet in latijn
805 A Sijn vel doet af na sine sede
806 A *Ende ver*lueghet hem *daer*mede
807 A Tyliatus als liber rerum seghet
808 A Es een worm die te sine *pleghet*
809 A In menighen lande omtrent
810 A *Ende* alsi wast wort een serpent
811 A Lentworm heetment als ic kende
812 A Want dat hi wast vter lende
813 A *Ende ver*theert den boem met allen f128ra
814 A Binnen so dat hi moet uallen
815 A Dit serpent wort seere groot
816 A *Ende* doet als men seghet grote noot
817 A Beesten. beesten enten man
818 A So waert comen mach *daeran*
819 A Van .T. ne spreke *nem*meer nv
820 A Vort hort een serpent in v
821 A Uipera seghet iacob van vitri
822 A *Ende* Isidorus datsi
823 A Een serpent vander nature
824 A Als noten sal dese creature
825 A Die so gaept van groter hitte
826 A *Ende* die hie die an siet ditte
827 A Steect hem thouet inden monde
828 A Entie so biter of tier stonde
829 A *Ende* ontfaet ionghe *daer*mede
830 A *Ende* als si comen ter ripede
831 A So scuere si der moeder siden
832 A *Ende* comen vut in corten tijden
833 A Drierhande so vintmen indesen
834 A *Ende* hare bete es sonder ghenesen
835 A Hare inaderen sijn goet *ende* fijn
836 A Ieghen serpente venijn
837 A Doet ons plinius te wetene wel
838 A *Experimentator* seghet haer vel
839 A Dat soe te saisoene of doet
840 A Es tanden enten oghen goet
841 A Ghesoden in goeden wijn f128rb

842 A Hare smare maect donker ogen fijn
843 A Twi dat si dat si die moeder *versliten*
844 A Spreict plinius in sinen viten
845 A Hi spreict dus in sine tale
846 A Vipera draechter .xx. te male
847 A Ende werpt waer een daghes te *samen*
848 A So dat hun dandre *vergramen*
849 A Die binder moeder sijn besloten
850 A Ende scoren met haren roten
851 A Der moeder ontwee die siden
852 A Ende comen vut in corten tijden
853 A Luttel serpente vintmen so fel
854 A Nochtan nes sochte men weet wel
855 A Iegen die suwe gheene hie
856 A Dit wederseit sente baselis mie
857 A Want als soe es ouer enige side
858 A Hi wispelt na hare *ende* es blide
859 A Als hise beuoelt bi hem sijn
860 A Dan spuwet hi vte sijn venijn
861 A Ende ontfaet met groter minne
862 A Sine lieue veinootinne
863 A Onsalich dorper grinjaert
864 A Scaemdi dattu heues onwaert
865 A Sonder redene dijn wijf
866 A Lere an dit felle dier keytijf
867 A Dat sijn venijn van hem spuwet
868 A Alst sijn ghenoot *vernuwet*
869 A Laet varen dine felheit quaet
870 A Ende lef sonder beraet
871 A Houesschelike met bliden sine¹⁴
872 A Ende dele haer weder dine minne
873 A Hier ent der serpenten boec
874 A Hadder [...] nen ondersoec
875 A Meer ghewonden ic had gescreuen
876 A Nv sal ic v die redene gheuen
877 A Vanden wormen groot clene
878 A Ende theersten spreken int ghemeene¹⁵
879 A Keert omme deside

Bijvanck, A. en Hoogewerff, G., *Noordnederlandse miniaturen in handschriften der 14e, 15e en 16e eeuwen*. 's-Gravenhage, 1922-1925 3 dln. (N. 7, Pl. 121).

Bilderdijk, W., *Taal- en Dichtkundige verscheidenheden IV*. Rotterdam 1823. 73 e.v.

Hoffmann von Fallersleben, H., *Horae Belgicae*. Pars I. 38.

Hogehout-Mulder, M., *Cursus Middelnederlands*. Groningen, 1985. 96-100.

MNW, 10, 297; 924.2; 926.2

Moerkerken, P.H. van, *De satire in de Nederlandsche kunst der Middeleeuwen*. Amsterdam, 1904.

Natuurkunde van het geheelal. Ed. R. Jansen-Sieben. Brussel, 1968. 2 dln (dl. 1, pag. 119-125).

Panthaleon van Eck-Kampstra, A. van, 'Jacob van Maerlant's 'Der Naturen Bloeme.' Twee notities over handschriften.' In: *Het Boek* 36 (1963-1964). 222-232.

Snellaert, F., *Verhandeling over de Nederlandsche Dichtkunst in België sedert hare eerste opkomst tot aen de dood van Albert en Isabella*. Brussel, 1838. 138-140.

¹Handschrift A heeft bij vers 50 twee versregels waar de overige handschriften één regel kennen: 'Tusschen dinghelsche / Entie scotsche liede'; omwille van de parallelie met de andere codices houd ik de reguliere verzentelling aan.

²Opnieuw is deze versregel in handschrift A uitgesmeerd over twee versregels: 'Dus hebben die hiersche / tlant verworuen'.

³Rijmwoorden omgewisseld?

⁴De enige plaats in A waar een minuskel staat in de versregel volgende op een lombarde.

⁵Abbreviatuurtekentje vergeten?

⁶Einde van het katern; onder deze kolom de custode: 'In sijn anschin .XI!'.

⁷Vanwege een illustratie uitgesmeerd over twee regels: 'Emorois se / ghet solijn'.

⁸'bijt' bovengeschreven.

⁹Over drie versregels uitgesmeerd: 'Situla / draghet / venijn'.

¹⁰Na vs 691 is een witregel.

¹¹Tussen 'hare' en 'wort' is enige ruimte.

¹²Van de lezing 'steict' ben ik niet zeker. Boven de 'i' ontbreekt het tekentje waaraan deze letter bijna consequent in A te herkennen is. De lezing 'stect' van Verwijs lijkt mij in ieder geval aanvechtbaar.

¹³Vanwege illustratie uitgesmeerd over twee versregels: 'Tyrus spreic / iacob van vitri'.

¹⁴De fotokopie van het handschrift is hier verwarrend: omwille van de betekenis en het rijm zal 'sinne' gelezen moeten worden. Mogelijk dat het abbreviatuurtekentje verloren is gegaan in de lus van de 's' en de grafische aanduiding die in handschrift A boven de 'i' wordt geplaatst.

¹⁵Om kolom 128rb vol te maken heeft de kopiist nog de regel toegevoegd: 'Keert omme de side'. Zodoende kon het boek over de wormen een begin nemen op f128va.